

รูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอก ไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง*

MODEL OF PROMOTING AND MONITORING EXTERNAL QUALITY ASSESSMENT UTILIZATION FOR THE QUALITY DEVELOPMENT OF SMALL SCHOOLS STAND ALONE

สุวดี อูปปินใจ^{1*}, วาสนา สังข์พุ่ม², รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ³, พูนชัย ยาวีราช¹, จินณวัตร ปะโคตัง⁴

Suwadee Ouppinjai^{1*}, Wassana Sangpum², Rungchatchadaporn Wahachad³, Poonchai Yawirach¹, Jinnawat Pacotang⁴

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เชียงราย ประเทศไทย

¹Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University, Chiang Rai, Thailand

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Education, Thonburi Rajabhat University, Bangkok, Thailand

³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

³Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla, Thailand

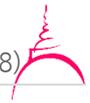
⁴คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ศรีสะเกษ ประเทศไทย

⁴Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University, Sisaket, Thailand

*Corresponding author E-mail: wasana.s@dru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยการวิจัยและพัฒนา ประชากร ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็กคุณภาพ Stand Alone 1,303 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจงเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ที่เข้าร่วมโครงการในระยะที่ 1 ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 42 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 168 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 18 คน ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ แบบประเมินสภาพการดำเนินการ แบบประเมินความพึงพอใจ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม อยู่ในช่วง 0.80 - 1.00 แบบสังเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตรวจสอบด้านเนื้อหาและวิธีวิทยาเพื่อประเมินความครอบคลุมของประเด็น โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า APDCA Promoting and Monitoring Model มีองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบการส่งเสริมและกำกับติดตาม 4) แนวทางการประเมินผล และ 5) ปัจจัยความสำเร็จ การตรวจสอบความถูกต้อง (\bar{X} = 4.52) และความเป็นไปได้ (\bar{X} = 4.54) อยู่ในระดับมาก การประเมินคุณภาพ พบว่า สภาพการดำเนินงาน (\bar{X} = 4.35) ความพึงพอใจ (\bar{X} = 4.06) อยู่ในระดับมาก และความเหมาะสม (\bar{X} = 4.27) และ ความเป็นประโยชน์ (\bar{X} = 4.33) อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, การประกันคุณภาพการศึกษา, โรงเรียนขนาดเล็ก, การดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

Abstract

This article aimed to develop a model for promoting and monitoring the utilization of external quality assessment results to improve the quality of small stand-alone schools capable of self-reliance, using research and development methodology. The population consisted of 1,303 stand-alone quality small schools, and the purposive sample was 42 small schools that participated in Phase 1 of the project in the academic year 2023, with a total of 168 informants. In addition, 18 experts, including educational administrators, supervisors, school administrators, and teachers, totaling 16 persons, were involved. The research instruments included questionnaires, validity and feasibility assessment forms, operational status and satisfaction assessment forms, and appropriateness and usefulness assessment forms. Five experts examined Content validity by calculating the Index of Item-Objective Congruence (IOC), with values ranging from 0.80 to 1.00. Five experts also conducted document synthesis, structured interviews, and content and methodology reviews to assess the issues' coverage. Statistics used included mean, standard deviation, priority needs index, and content analysis. The research results revealed that the APDCA Promoting and Monitoring Model consisted of five components: 1) Principles, 2) Objectives, 3) Promotion and monitoring systems, 4) Evaluation guidelines, and 5) Success factors. The verification of the model showed that the accuracy ($\bar{X} = 4.52$) and feasibility ($\bar{X} = 4.54$) were high. The quality assessment found that the operational conditions ($\bar{X} = 4.35$) and satisfaction ($\bar{X} = 4.06$) were at a high level, and the overall suitability ($\bar{X} = 4.27$) and usefulness ($\bar{X} = 4.33$) were also at a high level.

Keywords: Administration Model, Educational Quality Assurance, Small Schools, Stand Alone

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554) การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โดยให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดทำการประเมินตนเองทุกปีและการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก โดยให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) อย่างน้อยทุกห้าปี โดยจุดมุ่งหมายของการประเมินเพื่อให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จากการติดตามการดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน ผลของการประเมินยังไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา ในทางตรงกันข้ามกลับก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการประกันคุณภาพภายในและโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการประเมินคุณภาพภายนอก ที่ทำให้สถานศึกษาทุกระดับต่างประสบปัญหาจากการดำเนินการในการประกันคุณภาพ

การศึกษา โดยไม่ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปัญหาดังกล่าวมักจะมีพบในโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

การนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กพบว่า ระดับการนำผลการประเมินไปใช้เฉพาะระดับบุคคลเท่านั้น แต่ขาดการศึกษาการนำไปใช้ในระดับสถานศึกษา และควรมีการพัฒนากระบวนการกำกับติดตามการนำผลประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา (ทัศนศิริรินทร์ สว่างบุญ และคณะ, 2560) เพื่อให้การผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา มิใช่เป็นการเพิ่มภาระงานที่มากขึ้น แต่เป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้โรงเรียนมีระบบหรือวิธีการที่จะพัฒนาโรงเรียนตามวงจรคุณภาพ PDCA อย่างแท้จริง (จุไรรัตน์ หลีกชุม, 2553)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจและมุ่งทำการวิจัยและพัฒนากระบวนการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ ที่เรียกว่า โรงเรียนขนาดเล็ก Stand Alone ซึ่งเป็นเป้าหมายตามนโยบายด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2564 โดยที่กระทรวงศึกษาธิการต้องการให้โรงเรียนดังกล่าวเป็นแหล่งส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนในชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเพิ่มคุณภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก Stand Alone ที่ไม่สามารถยุบหรือควบรวมได้ เนื่องจากที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล บนพื้นที่สูง ตามเกาะแก่ง และบริเวณชายขอบ หากยุบหรือควบรวมจะทำให้เด็กนักเรียนไม่มีที่เรียน และอาจจะต้องไปเรียนในพื้นที่ห่างไกลออกไป และเป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพอยู่แล้ว หากยุบหรือควบรวมจะไม่เป็นที่พอใจของผู้ปกครอง (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสงขลา, 2564) การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษารูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และแนวทางให้บุคลากรทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง
3. เพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

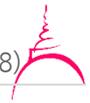
ใช้ระเบียบวิธีวิจัยการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามให้มีการนำผลการประเมินไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับโรงเรียนคุณภาพขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนำผลการประเมินไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับโรงเรียนคุณภาพขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

แหล่งข้อมูล

ประชากร ได้แก่ โรงเรียนคุณภาพ Stand Alone 1,303 โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการที่ ศธ 14008.1/ว 192 ณ วันที่ 25 กรกฎาคม 2565

กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ที่เข้าร่วมโครงการ ในระยะที่ 1 ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 42 โรงเรียน ตามประกาศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการที่ ศธ 14008.1/ว 192 ณ วันที่ 25 กรกฎาคม 2565 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเลือกแบบเจาะจง จำนวน 168 คน จาก 42 เขตพื้นที่การศึกษา 42 โรงเรียน แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งได้แก่สำนักงานเขตพื้นที่ มีผู้ให้ข้อมูล เขตพื้นที่ละ 2 คน คือ ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบ งานส่งเสริมและกำกับติดตามงานประกันคุณภาพการศึกษา รวมจำนวน 84 คน ส่วนที่ 2 ในส่วนของโรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา รวมจำนวน 84 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม มี 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบ ประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยจัดทำร่างแบบประเมิน แล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item objective Congruence: IOC) ผลค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม อยู่ในช่วง 0.80 - 1.00 ปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะที่ได้รับก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งภูมิภาคทั้ง 4 ภูมิภาค โดยแต่ละภาคมีประสานงานและทำหนังสือถึงผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 เขตพื้นที่ ส่งแบบสอบถามไปสู่กลุ่มตัวอย่างทางออนไลน์ โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามผ่าน Open Source ชื่อ Google Forms

การวิเคราะห์ข้อมูลและการจัดการกับข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานและสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Need Index: PNI) จากข้อมูลทั้ง 2 ส่วน คือ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และวิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Need Index : PNI) โดยใช้สูตรการคำนวณ Priority Need Index แบบปรับปรุงจากสูตรดั้งเดิมแล้วเรียงลำดับจากที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นที่สำคัญ 3 ลำดับแรก

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นเพิ่มเติม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาที่ได้

ขั้นที่ 2 แนวทางการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพ โรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

แหล่งข้อมูล

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องโดยการสังเคราะห์เอกสาร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ จำนวน 9 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ระดับปฏิบัติการ ได้แก่ ผู้บริหาร สถานศึกษา จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ระดับนโยบายหรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและกำกับติดตามให้นำ

ผลการประเมินไปใช้ ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 นักวิชาการ/นักวิจัย จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือ แบบสังเคราะห์เอกสาร และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สร้างและนำเครื่องมือวิจัยที่พัฒนาขึ้น ไปหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยโดยการตรวจสอบด้านเนื้อหาและวิธีวิทยา เพื่อประเมินความครอบคลุมของประเด็น (Expert Review for Coverage) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะที่ได้รับก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพ ภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง จากนั้นส่งแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ และได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผ่านระบบออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูลและการจัดกระทำกับข้อมูล

การดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบความสมบูรณ์ของของเนื้อหาที่ได้ และสรุปเนื้อหาทั้ง 2 ส่วน แล้วนำเสนอเป็นความเรียง

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามให้มีการนำผลการประเมินไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับโรงเรียนคุณภาพขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 1 การยกกร่างรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามให้มีการนำผลการประเมินไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับโรงเรียนคุณภาพขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

นำข้อมูลมาสังเคราะห์องค์ประกอบของการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพ ภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยใช้ผลการดำเนินการตามขั้นที่ 1 มาใช้ในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ

ขั้นที่ 2 การตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง ผู้ที่มีความรู้หรือประสบการณ์ใน ประกันคุณภาพการศึกษาและการส่งเสริมและกำกับติดตามให้มีการนำผลการประเมินไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับ โรงเรียนคุณภาพขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้าน นโยบาย จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยหรือนักวิชาการ หรืออาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารโรงเรียน จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยจัดทำร่างแบบประเมิน แล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อ คำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item objective Congruence: IOC) ผลค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม อยู่ในช่วง 0.80 - 1.00 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะที่ได้รับก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) ผ่านระบบห้องประชุม Online เพื่อรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ และขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความถูกต้องและ ความเป็นไปได้ของรูปแบบด้วยการประเมินรายบุคคล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการจัดกระทำกับข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และหาร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความหมายของความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยมีเกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าไม่เกิน 1.00 อยู่ในวิสัยยอมรับได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) และการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงบรรยาย

ระยะที่ 3 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามให้มีการนำผลการประเมินไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับโรงเรียนคุณภาพขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 1 การประเมินผลลัพธ์ในการนำรูปแบบไปทดลองใช้ ดำเนินการ ดังนี้

แหล่งข้อมูล

ประชากร ได้แก่ โรงเรียนคุณภาพ Stand Alone 1,303 โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกมาภูมิภาคละ 1 แห่ง (ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้) เลือกแบบเจาะจง มีเกณฑ์การคัดเลือกจากโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนที่สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ระยะที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ตามประกาศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการที่ ศธ 14008.1/ว 192 ณ วันที่ 25 กรกฎาคม 2565 ที่โรงเรียนและหน่วยงานต้นสังกัดยินดีเข้าร่วมทดลองรูปแบบตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ โรงเรียนมีผลการประเมินภายนอกรอบสามสูงสุดในแต่ละภูมิภาค และมีผลการประเมินในระดับดีหรือดีมากทุกตัวบ่งชี้ โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 16 คน จาก 4 เขตพื้นที่การศึกษา 4 โรงเรียน แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หน่วยงานต้นสังกัดซึ่งได้แก่สำนักงานเขตพื้นที่ มีผู้ให้ข้อมูล เขตพื้นที่ละ 2 คน คือ ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมกำกับติดตามงานประกันคุณภาพการศึกษา รวม จำนวน 8 คน ส่วนที่ 2 ในส่วนของโรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา รวม จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คู่มือรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

แบบประเมินสภาพการดำเนินการตามรูปแบบ และแบบประเมินความพึงพอใจ เป็นแบบสอบถาม มี 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยจัดทำร่างแบบประเมิน แล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item objective Congruence: IOC) ผลค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม อยู่ในช่วง 0.80 - 1.00 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะที่ได้รับก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทดลองใช้รูปแบบ โดยการประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 4 ภูมิภาค และโรงเรียนขนาดเล็กคุณภาพ Stand Alone ที่อยู่เครือข่ายเดียวกัน จำนวน 4 โรงเรียน โดยการทดลองใช้รูปแบบครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดปฏิทินการดำเนินงานทดลองใช้รูปแบบ ร่วมกับโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษา หลังจากทดลองใช้รูปแบบ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตอบแบบประเมินคุณภาพรูปแบบ

การวิเคราะห์ข้อมูลและการจัดกระทำกับข้อมูล

การวิเคราะห์โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายโดยใช้ค่าสถิติค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลผลค่าคะแนนเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าไม่เกิน 1.00 อยู่ในวิสัยยอมรับได้ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) และการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงบรรยาย

ขั้นที่ 2 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

แหล่งข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 16 คน ที่ผ่านการทดลองใช้รูปแบบ จากขั้นที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ จัดทำร่างแบบประเมิน แล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item objective Congruence: IOC) ผลค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม อยู่ในช่วง 0.80 - 1.00 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะที่ได้รับก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตอบแบบประเมิน

การวิเคราะห์ข้อมูลและการจัดกระทำกับข้อมูล

การวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของการนำรูปแบบโดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายโดยใช้ค่าสถิติค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าไม่เกิน 1.00 อยู่ในวิสัยยอมรับได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) และการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงบรรยาย

ผลการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

1.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยในตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

ข้อ	รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล		
1	การใช้ในเชิงแนวคิด	3.14	.39	ปานกลาง	4.70	.21	มากที่สุด	0.50	4
2	การใช้ในเชิงสัญลักษณ์	3.17	.30	ปานกลาง	4.88	.10	มากที่สุด	0.54	3
3	การใช้ในเชิงเครื่องมือ	3.03	.50	ปานกลาง	4.97	.04	มากที่สุด	0.64	1
4	การใช้ในเชิงตรวจสอบยืนยัน	3.08	.42	ปานกลาง	4.89	.10	มากที่สุด	0.58	2
ภาพรวม		3.11	.40	ปานกลาง	4.86	.11	มากที่สุด		

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$, S.D. = 0.40) สภาพที่พึงประสงค์ของการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.11) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง อันดับที่ 1 คือ การใช้ในเชิงเครื่องมือ (PNIModified = 0.64) อันดับที่ 2 คือ การใช้ในเชิงตรวจสอบยืนยัน (PNIModified = 0.58) อันดับที่ 3 คือ การใช้ในเชิงสัญลักษณ์ (PNIModified = 0.54) และอันดับที่ 4 คือ การใช้ในเชิงแนวคิด (PNIModified = 0.50)

1.2 แนวทางการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบการส่งเสริมและกำกับติดตาม 4) แนวทางการประเมินผล และ 5) ปัจจัยความสำเร็จ ของการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

2. พัฒนารูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

การสร้างรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ที่พัฒนาขึ้น เรียกว่า APDCA Promoting and Monitoring Model มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการ มี 5 ประการ ดังนี้ 1.1) หลักการแบบองค์รวม (Holistic) 1.2) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) 1.3) หลักการติดตามโดยเครือข่าย (Network) 1.4) หลักการติดตามแบบบูรณาการ (Integration) และ 1.5) หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance)

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

องค์ประกอบที่ 3 ระบบการส่งเสริมและกำกับติดตาม ประกอบด้วย

ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ ผลการประเมินภายนอกที่จะเป็นข้อมูลในการนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

กระบวนการ (Process) ได้แก่ ขั้นตอนการดำเนินการส่งเสริมและกำกับติดตามให้มีการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 สร้างความตระหนัก (A: Awareness) เป็นการนำผลการประเมินไปใช้ในเชิงแนวคิด (Conceptual Use) เพื่อจุดประกายความคิดหรือสะท้อนความคิดของผู้เกี่ยวข้องต่อสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งที่มุ่งประเมินมากขึ้น ดำเนินการ ดังนี้ 1.1) จุดประกายความคิดและสะท้อนความคิด 1.2) สร้างความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าของการประเมิน และ 1.3) สร้างความตระหนักและแรงจูงใจให้บุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการทำงานเป็นทีมขั้นตอนที่ 2 วางแผน (P: Plan) โดยการใช้ผลการประเมินในเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Use) เพื่อติดตาม กำกับ หรือควบคุมการประเมินว่าได้มีการดำเนินงานตามแนวทาง ระเบียบ ขั้นตอนที่กำหนดไว้ เพื่อให้กระบวนการประเมินมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ ดำเนินการ ดังนี้ 2.1) จัดคณะกรรมการดำเนินการ 2.2) จัดระบบข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ และ 2.3) จัดทำแผนการส่งเสริมและกำกับติดตาม ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการ (D: Do) เป็นการนำผลการประเมินไปใช้ในเชิงเครื่องมือ (Instrumental Use) เป็นการนำผลการประเมินไปใช้โดยตรงในทางปฏิบัติ ถือเป็นเครื่องมือหรือวิธีการในการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขการปฏิบัติงาน เพื่อทำให้เกิดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามมา ดำเนินการ ดังนี้ 3.1) ทำ/ซื้อ/รับ ทรัพยากร (Make/Buy/Obtain Resource) 3.2) บูรณาการหน่วยงานสถานศึกษา

ให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และ 3.3) ส่งเสริมให้บุคลากรในวัดกรรมเพื่อช่วยในการปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบ (C: Check) เป็นการนำผลการประเมินไปใช้ในเชิงตรวจสอบยืนยัน (Legitimate Use) เป็นการนำผลการประเมินไปใช้เป็นเหตุผลสนับสนุน หรือยืนยันผลการตัดสินใจในการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ทำให้แนวทาง/นโยบายที่เลือกใช้นั้นน้ำหนักและมีความถูกต้อง เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ดำเนินการ ดังนี้ 4.1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานต้นสังกัดร่วมมือกับโรงเรียนในการ ตรวจสอบผลการส่งเสริมและกำกับติดตามกับเป้าหมายและเกณฑ์ที่กำหนด เป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ 4.2) นำเสนอข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และ 4.3) การรายงานผล (Monitoring Report) และขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุง (A: Act) เป็นการนำผลการประเมินไปใช้ในเชิงเครื่องมือ (Instrumental Use) เป็นการนำผลการประเมินไปใช้โดยตรงในทางปฏิบัติ ถือเป็นเครื่องมือหรือวิธีการในการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขการปฏิบัติงาน เพื่อทำให้เกิดผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามมา ดำเนินการ ดังนี้ 5.1) ทบทวนผลการกำกับติดตาม (Monitoring Replan) 5.2) ปรับปรุงและพัฒนาโดยยึดหลักองค์รวม (Holistic)

ผลผลิต (Output) หมายถึง เป้าหมายผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น ได้แก่ คุณภาพผู้เรียน คุณภาพการจัดการเรียนการสอน และ คุณภาพการบริหารจัดการ

องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการประเมินผลรูปแบบ ดังนี้ 4.1) ผลการประเมินคุณภาพภายนอกโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน 4.2) ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียพึงพอใจต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอกโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ

องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยความสำเร็จของการนำรูปแบบไปใช้ มีดังนี้ 5.1) ด้านลักษณะการประเมิน ได้แก่ วิธีการประเมินมีคุณภาพ ผู้ประเมินมีความน่าเชื่อถือและมีทักษะในการสื่อสาร 5.2) ด้านลักษณะบริบทขององค์กร ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กรโครงสร้างการบริหารโรงเรียนกระบวนการทำงานตามวงจรบริหารคุณภาพ และ 5.3) ด้านบุคลากรภายในองค์กร ได้แก่ 5.1.1) ทักษะคิดต่อการประเมินของครู 5.1.2) วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การมีส่วนร่วมในการประเมินของผู้บริหาร และความรู้ความสามารถของผู้บริหารบริหารจัดการ 5.4) ด้านการกำกับติดตามจากหน่วยงานต้นสังกัดทั้งระดับพื้นที่และหน่วยงานระดับนโยบาย และ 5.5) ด้านเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ 5.5.1) ความเข้มแข็งของศิษย์เก่า 5.5.2) ความเข้มแข็งของกรรมการสถานศึกษา หน่วยงาน/องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน และ ชุมชนเครือข่ายที่ และ 5.5.3) ความพร้อมและความร่วมมือของผู้ปกครองในการดูแลเอาใจใส่ช่วยเหลือนักเรียนด้านพฤติกรรมและการเรียน และความร่วมมือกับกิจกรรมของโรงเรียน

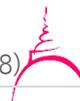
การตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้รูปแบบ พบว่า รูปแบบมีความถูกต้องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.50) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.50)

3. การประเมินคุณภาพของรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง มีผลการวิจัย ดังนี้

3.1 ผลความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามรูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.48)

3.2 ผลความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามรูปแบบ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.52)

3.3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ พบว่า ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.45) ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.49)

อภิปรายผล

ข้อค้นพบที่เป็นประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการสร้างรูปแบบ มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น และศึกษาแนวทางการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ ทั้งนี้ เนื่องมาจากศึกษาความต้องการจำเป็นและศึกษาแนวทางช่วยให้เข้าใจสภาพปัจจุบันในการนำมาสร้างกรอบคิดของการบริหารและช่วยวางแผนพัฒนาคุณภาพที่เหมาะสมกับบริบท สอดคล้องกับ วิชัย ลาธิ ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษากลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ที่ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองก่อนเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ (วิชัย ลาธิ, 2564)

2. การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้า คิดค้น อย่างเป็นระบบ น่าเชื่อถือ พัฒนารูปแบบโดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนา ตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ และประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ มีเป้าหมายในการพัฒนารูปแบบการบริหารเป็นนวัตกรรมที่ผ่านการทดลองใช้จนได้ผลเป็นที่น่าพอใจแล้วจึงนำไปเผยแพร่เพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Gilgun, J. F. ที่ได้ศึกษาเรื่อง ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ ได้กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบว่าต้องมีการประมวลความคิดพื้นฐาน เข้าใจในสภาพปัญหาและความต้องการ พัฒนารูปแบบ เป็นขั้นตอนที่มีองค์ประกอบชัดเจน ตรวจสอบรูปแบบ โดยกำหนดกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง วิธีการ เครื่องมือในการตรวจสอบ ดำเนินการตรวจสอบ และรายงานผลการตรวจสอบรูปแบบ (Gilgun, J. F., 2012)

รูปแบบที่พัฒนาขึ้น เรียกว่า APDCA Promoting and Monitoring Model องค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบการส่งเสริมและกำกับติดตามของรูปแบบ โดยการสร้างความตระหนัก (A: Awareness) วางแผน (P: Plan) และผลผลิต ดำเนินการ (D: Do) ตรวจสอบ (C: Check) การใช้ในเชิงตรวจสอบยืนยัน (Legitimate Use) เป็นการนำผลการประเมินไปใช้เป็นเหตุผลและปรับปรุงและพัฒนา (A: Act) 4) แนวทางการประเมินผลรูปแบบ และ 5) ปัจจัยความสำเร็จของการนำรูปแบบไปใช้ สอดคล้องกับ ทศน์ศิริรินทร์ สว่างบุญ และคณะ ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รูปแบบที่ได้ เรียกว่า ACPAE Model ซึ่งเป็นตัวย่อในแต่ละขั้นตอนของรูปแบบ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ 1) การสร้างความตระหนักและความเข้าใจก่อนการประเมิน (Awareness) 2) การตรวจสอบยืนยัน (Check) กับผลการประกันคุณภาพและผลการดำเนินงานของสถานศึกษา 3) การวางแผน (Plan) ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 4) การดำเนินการ (Action) และ 5) การประเมินผลการดำเนินงาน (Evaluation) (ทศน์ศิริรินทร์ สว่างบุญ และคณะ, 2560)

การตรวจสอบรูปแบบ พบว่า การตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ พบว่า รูปแบบมีความถูกต้องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.50) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.5) ทั้งนี้ เนื่องมาจากการออกแบบด้วยองค์ประกอบตอบสนองต่อการในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองได้ พัฒนาขึ้นโดยใช้ข้อมูลพื้นฐาน ทำให้รูปแบบมีความถูกต้องและความเป็นไปได้จะนำไปสู่การยอมรับองค์ความรู้ใหม่ต่อไป สอดคล้องกับ Madaus, G. et al. ได้เสนอแนวทางการประเมินรูปแบบไว้ว่าการประเมินรูปแบบมีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบ ว่ามีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้นำไปสู่การยอมรับและการสร้างทฤษฎีใหม่ต่อไป การประเมินรูปแบบเป็นไปตามมาตรฐานด้านความเป็นไปได้ เป็นลักษณะ

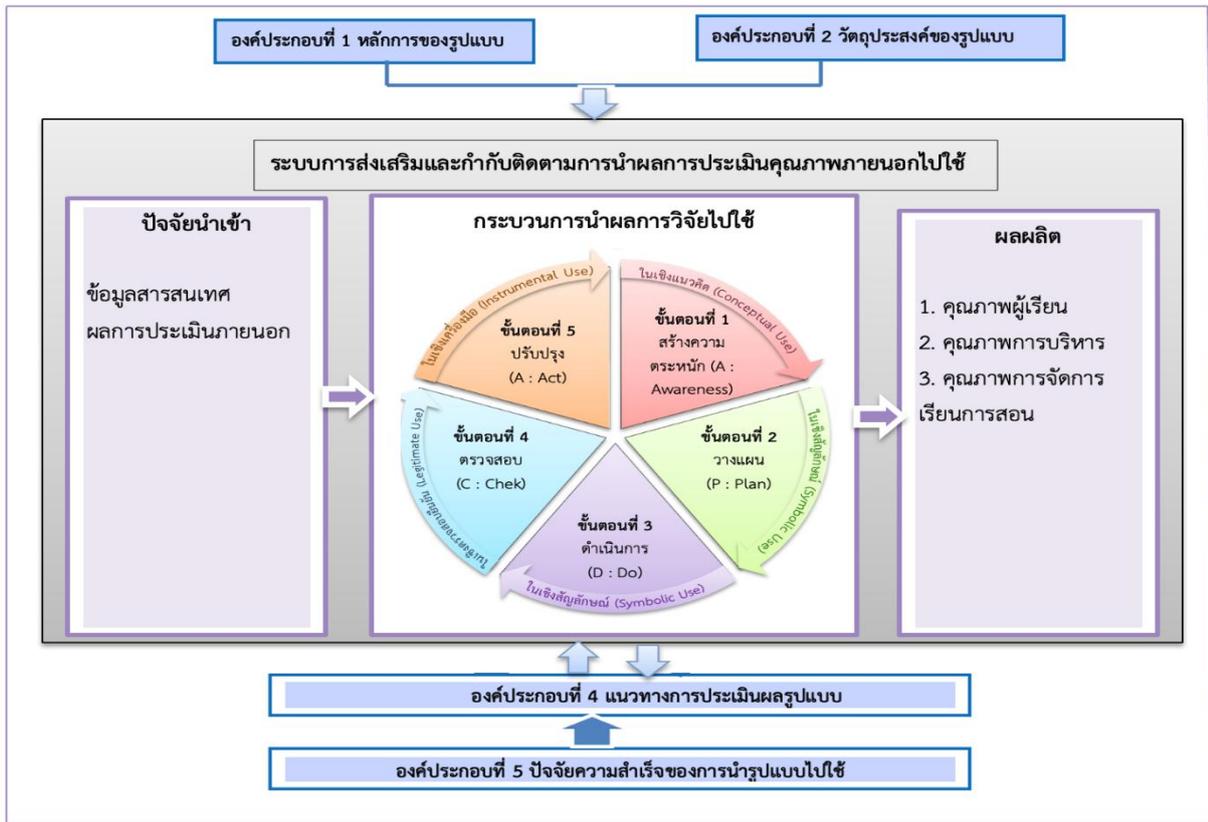
การประเมินความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง มาตรฐานด้านความถูกต้อง ครอบคลุม เป็นลักษณะการประเมินความน่าเชื่อถือและด้านเนื้อหาครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการที่กำหนดไว้อย่างแท้จริงมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ เป็นลักษณะการประเมินการสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบและมาตรฐานด้านความเหมาะสม เป็นลักษณะการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและคุณธรรม (Madaus, G. et al., 1983)

3. การประเมินคุณภาพของรูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินภายนอกไปใช้พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามรูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.48) ความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามรูปแบบ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.52) ทั้งนี้เนื่องมาจากการดำเนินการใช้รูปแบบมีคู่มือที่ทำให้การดำเนินงานเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทุกฝ่ายมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำงานเป็นทีม โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและกำกับติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา สอดคล้องกับ ทศน์ศิริรินทร์ สว่างบุญ และคณะ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โดยเงื่อนไขของการดำเนินการตามรูปแบบจะประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นหากมีปัจจัยสนับสนุนหลัก คือ คุณลักษณะของบุคลากรภายในองค์กรที่มีทัศนคติที่ดีและเห็นความสำคัญต่อการประเมินคุณภาพภายนอก รวมถึงการกำกับติดตามจากหน่วยงานต้นสังกัด นอกจากนี้ ปัจจัยสนับสนุน คือ ความน่าเชื่อถือของผลการประเมินภายนอก และบริบทขององค์กรที่มีวัฒนธรรมคุณภาพ มีความเป็นกันเองแบบครอบครัว ทั้งนี้ การดำเนินงานตามขั้นตอนของรูปแบบจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา (ทศน์ศิริรินทร์ สว่างบุญ และคณะ, 2560)

การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ พบว่า ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.45) ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.49) ทั้งนี้ เนื่องมาจากรูปแบบดังกล่าวพัฒนาระบบการประเมินและการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพที่เหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่และมีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ สอดคล้องกับ วิจิตรรา โคตรบัญชา และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา (วิจิตรรา โคตรบัญชา และคณะ, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ได้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น ชื่อว่า APDCA Promoting and Monitoring Model นำเสนอเป็นภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 APCDA Promoting and Monitoring Model

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนา APCDA Promoting and Monitoring Model ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญต่อการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาที่จะนำไปใช้ประโยชน์ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ 1) สถานศึกษาควรนำผลประเมินภายนอกมาใช้วางแผนและพัฒนาคุณภาพอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงของโลก 2) หน่วยงานต้นสังกัดควรผลักดันนโยบายและสนับสนุนกลไกการดำเนินงานตามรูปแบบที่เสนอ เพื่อยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กอย่างยั่งยืน และ 3) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ควรพัฒนาเกณฑ์และตัวชี้วัดการประเมินที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง และเป็นกลไกหลักในการส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก และ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมและกำกับติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก 2) ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมและกำกับ ติดตามการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 3) ควรศึกษานวัตกรรมพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบท และตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลก

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

เอกสารอ้างอิง

- จุไรรัตน์ หลักชุม. (2553). การใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อพัฒนาระบบการประกัน คุณภาพภายใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุบลราชธานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ทัศนศิรินทร์ สว่างบุญ และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(3), 2405-2419.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). หลักการวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วิจิตรา โคตรบัญชา และคณะ. (2562). การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคีสันธุ์ เขต 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- วิชัย ลาธิ. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. *วารสาร Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(12), 27-33.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). กฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพ การศึกษา พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสงขลา. (2564). การศึกษาปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบายโรงเรียน Stand Alone ในพื้นที่จังหวัดสงขลา. สงขลา: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสงขลา.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2554). การกำหนดมาตรฐานการศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.
- Gilgun, J. F. (2012). Reflexivity and Qualitative Research. *Current Issue in Qualitative Research*, 1(2), 1-8.
- Madaus, G. et al. (1983). *Evaluation models viewpoints on educational and human services evaluation.* (8th ed.). Boston: Kluwer-Nijhoff Publishing.